

**SPRAWOZDANIE
KOMISJI DS. OGRODÓW HISTORYCZNYCH
I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO PKN ICOMOS
ZA OKRES OD 29. IX. 2003 DO 20. XII. 2005 ROKU**

W dniu 29 września 2003 roku Prezydium PKN ICOMOS, zgodnie z pkt. 9, paragrafu 19 Statutu powołało Komisję ds. Ogrodów Historycznych i Krajobrazu Kulturowego, wyznaczając jako zadania:

- utrzymywanie stałego kontaktu i podejmowanie wspólnych przedsięwzięć z Międzynarodowym Komitetem Ogrodów Historycznych i Krajobrazu Kulturowego ICOMOS IFLA;*
- inicjowanie przedsięwzięć mających na celu badanie, opracowywanie metodologii postępowania konserwatorskiego i ochrony ogrodów historycznych oraz krajobrazu kulturowego, a między innymi zaprezentowania ich na forum krajowym /np. Kongresie Konserwatorów Polskich/ i międzynarodowym /np. z okazji 40-lecia ICOMOS/;*
- organizacji spotkań i konferencji problemowych dotyczących ogrodów historycznych i krajobrazu kulturowego, w tym wspólnie z prof. Krzysztofem Pendereckim oraz Muzeum Zamek w Łańcucie w 2004 r.*
- Podejmowanie innych zadań wynikających z realizacji Statutu PKN ICOMOS.*

Na Przewodniczącą Komisji wyznaczono dr Andrzeja Michałowskiego, Członka Honorowego Międzynarodowego Komitetu ICOMOS – IFLA oraz na Członków Komisji: dr Tadeusza Bernatowicza (członka korespondencyjnego Komitetu ICOMOS-IFLA); prof. dr Barbarę Stępniewską- Janowską (członka PKN ICOMOS); dr inż. Annę Majdecką – Strzeżek (członka PKN ICOMOS); mgr Barbarę Werner (członka Prezydium Komitetu ICOMOS – IFLA).

Komisja dla realizacji swoich zadań została upoważniona do zapraszania do współpracy innych Członków PKN ICOMOS, jak też specjalistów i ekspertów z innych dziedzin i środowisk.

&

Posiedzenia Komisji odbywały się:

- *15 listopada 2003 r.*
- *28 listopada 2003 r. uchwalając „Deklarację Ideową Członków Komisji” – w załączeniu.*
- *22 marca 2004 r.*
- *27 maja 2004 r. z okazji konferencji organizowanej w Łańcucie i w Lusławicach.*
- *26 czerwca 2005 roku spotkanie z laureatem nagrody im. Prof. Jana Zachwatowicza - Prof. dr Ivanem S. Kosenko Dyrektorem Parku Dendrologicznego „Zofiówka”*
- *15 września 2005 r.*
- *20 grudnia 2005 r.*

&

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA :

„Kolekcje Dendrologiczne Ogrodów Historycznych i Rola Prywatnych Właścicieli w ich ochronie”

Łańcut – Lusławice 27 – 30 maja 2004 roku.

Wygłoszono 8 referatów i komunikatów zagranicznych: I.S. Kosenko; W.M. Hrebowyj; Ł.W. Wehera; O.K. Moroz; T.A. Szwec; R.W. Kozłow; Ł.A. Koldar; I.P. Nakopiuk; oraz 13 referatów i komunikatów ze strony polskiej: A. Michałowski; E. Bartman; U. Maciejewska – Stefańska; N. Piórecki; M. Stefański; A. Majdecka – Strzeżek; B. Stepniwska – Janowska; M. Kseniak; W. Trzópek; B. Werner; A. Chmiel; J. Tumiłowicz.

Ważnym osiągnięciem był współdziałanie specjalistów dendrologów reprezentujących Narodowy Dendrologiczny Park „Zofiówka” w Humaniu na Ukrainie, zapowiadający kontynuację współpracy z naszą Komisją i Muzeum Zamek w Łańcucie, organizatorów konferencji, a zarazem dążenia do utworzenia przy tych instytucjach w Polsce i na Ukrainie centrów dokumentacji historycznych ogrodów i parków systematycznie publikujących wyniki swych prac. Konferencji towarzyszyła wystawa, na której przedstawiono 16 projektów wraz ze studiami rewaloryzacji historycznych ogrodów i parków. Trzeba podkreślić, że uczestnicy konferencji z wielkim uznaniem i podziwem odnieśli się do pasji, zapału i wielkiego rozmachu w zakładaniu Arboretum przez

Prof., Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach. Lusławice stają się oparciem duchowym dla wielu środowisk kulturalnych, co jest oczywiste dla świata muzycznego, ale również dla osób pragnących odrodzenia sztuki ogrodowej w Polsce, po powojennym okresie dewastowania ogrodów i parków w PRL-u. W chwili obecnej można uznać, iż Lusławice, stają się wspaniałą „Latarnią Kultury” – wskazującą pojedynczym i rozproszonym inicjatywom drogę i przykład nowej roli jaką spełniają i mogą spełnić właściciele założeń pałacowo i dworko – ogrodowych.

&

25 czerwca 2005 roku z okazji 40-lecia ICOMOS utworzonego w Polsce, na Zamku Królewskim w Warszawie odbyło się uroczyste posiedzenie Polskiego Komitetu ICOMOS z udziałem Mounir Bouchenaki zastępcy Dyrektora Generalnego UNESCO i prof. Michaela Petzeta Prezydenta ICOMOS i innych zaproszonych, licznie przybyłych gości.

W programie obchodów przewidziane było wręczenie nagród PKN ICOMOS im. prof. Jana Zachwatowicza. Międzynarodową nagrodę PKN ICOMOS im. prof. Jana Zachwatowicza, na wniosek przewodniczącego naszej Komisji otrzymał prof. dr Iwan Kosenko – Dyrektor Parku „Zofiówka” w Humaniu na Ukrainie. Przewodniczący naszej Komisji wygłosił laudacio nakreślając sylwetkę laureata, podkreślając szczególnie jego aktywną i wieloletnią współpracę z Ośrodkiem Ochrony Zabytkowego Krajobrazu, Narodową Instytucją Kultury w Warszawie (do czasu jej likwidacji w 2002 roku) oraz z Muzeum Zamek w Łańcucie. Wynikiem tej współpracy była w organizacja systematycznych konferencji pn. „Ogrody Rezydencji Magnackich XVIII – XIX wieku w Europie Środkowej i Wschodniej oraz problemy ich ochrony”, a zwłaszcza:

w 1999 r. w Łańcucie – „Ogrody Potockich”

w 2000 r. w Humaniu – „Ogrody Czartoryskich”

w 2001 r. w Łańcucie – „Ogrody Lubomirskich”

w 2002 r. w Humaniu – „Ogrody Branickich” oraz

w 2004 r. w Łańcucie i w Lusławicach – omówiona wyżej

konferencja „Kolekcje Dendrologiczne Ogrodów Historycznych i Rola Prywatnych Właścicieli w ich ochronie”

Pod kierunkiem prof. Kosenki umiejętnie pielęgnowany i zarządzany Park „Zofiówka” należy do najbardziej zadbanej i właściwie utrzymanej założenia ogrodowej w Południowo – Wschodniej Europie.

26 czerwca 2005 roku zorganizowane zostało spotkanie z Laureatem w ogrodzie wybitnego polskiego znawcy sztuki ogrodowej Profesora Bartmana. W trakcie spotkania poruszono wiele istotnych tematów dotyczących min. konserwacji i rewaloryzacji ogrodów oraz omówiono udział delegacji naszej Komisji w przyszłorocznej konferencji, która zostanie zorganizowana przez Park Dendrologiczny „Zofiówka”.

&

UDZIAŁ W KONGRESIE KONSERWATORÓW POLSKICH

W zorganizowanym w dniach 5–7 października 2005 r. Kongresie Konserwatorów Polskich współorganizowanym przez PKN ICOMOS, wziął udział Przewodniczący naszej Komisji, który wraz z innymi Członkami ICOMOS (prof. A. Bohm, prof. Z. Myczkowski) przygotowywał tezy programowe sesji X – „Ochrona zabytkowych parków i ogrodów oraz Krajobrazu kulturowego” oraz wygłosił referat „Ogród i park. Dokumentacja. Stan zachowania i użytkowanie. Konserwatorstwo. Edukacja” opublikowany w materiałach kongresu /Dolnośląskie Wyd. Edukacyjne, Wrocław 2005/.

&

W dniach 13 – 15 listopada 2005 r. udział Przewodniczącego Komisji w Międzynarodowej Konferencji „Ochrona krajobrazu kulturowego w kontekście długotrwałego rozwoju turystyki jako wkładu do planowania regionalnego i komunalnego na przykładzie Kotliny Jeleniogórskiej+ w Łomnicy oraz wygłoszenie referatu n. t. paryskiej konwencji światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego oraz kryteriów wpisu obiektów krajobrazowych na listę UNESCO. Przewodniczący Komisji wybrany został do społecznej Rady przy Związku Gmin Karkonoskich ds. zaopiniowania wniosku o utworzenie „Parku Kulturowego Kotliny Jeleniogórskiej”.

&

**WSPÓŁPRACA ZE MUŻAKOWSKĄ SZKOŁĄ DZIAŁAJĄCĄ
PRZY FUNDACJI „KSIĄŻE PUCKLER – PARK BAD
MUSKAU”**

19 sierpnia 2005 roku odbyło się w Bad Muskau sympozjum pt. „Znamienicy Ogrodnicy Parków Historycznych”, które w ten szczególny sposób uczciło odchodzącego na emeryturę po 38 latach pracy w Parku Mużakowskim ogrodnika Ekkeharda Bruckscha, na którym wygłoszono m.in. referaty o ogrodnikach Herrenhausen, Weimaru, Babelsbergu, Reinsbergu. W Sympozjum wzięła udział Barbara Werner i Przewodniczący Komisji, którzy w rozmowach z p. Cordem Panningiem Prezesem Fundacji, a zarazem Dyrektorem Parku uzgodnili zakres i terminarz kursu – sympozjum dla 20-tu polskich specjalistów zajmujących się historycznymi ogrodami. Komisja nasza przyjęła na siebie rolę koordynatora tego przedsięwzięcia w pełni finansowanego przez stronę niemiecką. Zaplanowano dwa seminaria:

Seminarium I – organizowane w dniach: 5 – 8 grudzień 2005 r. obejmuje tematykę: Zadania i metody konserwatorstwa ogrodowego; pielęgnacja drzew i ich zastosowanie; budowę dróg; układy i budowle wodne.

Seminarium II – organizowane w dniach: 12 – 15 czerwca 2006 r. obejmuje tematykę: Ochrona środowiska, gatunków i biotopów; trawniki i łąki; byliny i inne rośliny kwiatowe; wyposażenie i architektura ogrodowa.

W seminarium I – uczestniczyło 7 osób z państwowej i samorządowej służby ochrony zabytków; 7 osób z muzeów posiadających założenia ogrodowe i parkowe; oraz 4 osoby związane z innymi instytucjami.

&

MIĘDZYNARODOWA AKTYWNOŚĆ CZŁONKÓW

- 1. Komisja utrzymuje stały Kontakt z Międzynarodowym Komitetem Ogrodów Historycznych i Krajobrazu Kulturowego ICOMOS – IFLA.*
- 2. Aktywnym członkiem naszej Komisji jest Barbara Werner, która od kilkunastu lat zajmuje się problematyką sztuki ogrodowej. Jest ona jako jedyna z Polski członkiem tzw.*

kierownictwa ("activ member") Międzynarodowego Komitetu ICOMOS IFLA . B.Werner uczestniczy w roboczych, corocznych spotkaniach Komitetu oraz w konferencjach organizowanych przez jego członków .

Zebrania tzw. Annual Meetings w ostatnich latach miały miejsce w 2003/2004 w Argentynie i w 2005 roku w Brukseli. Spotkanie, które odbyło się w Brukseli w dniach 11-12 luty , kończyło dziesięcioletnią prezydenturę Roberta de Jong. W tajnym jak zazwyczaj głosowaniu wybrano nowego prezydenta Międzynarodowego Komitetu ICOMOS IFLA w osobie profesora Luigi Zangheri z Włoch. W czasie dwudniowego posiedzenia dyskutowano również na temat rozwinięcia działalności Komitetu w zakresie organizacji naukowych międzynarodowych spotkań, które poświęcone by były w szczególności zagadnieniom konserwatorskim w ogrodach historycznych.

Jako kolejne miejsce dorocznego spotkania i zorganizowania tam konferencji naukowej zaakceptowano Portugalię maj/czerwiec 2006. Konferencja będzie poświęcona sztuce ogrodowej średniowiecza i jej recepcji w XIX wieku, udział zgłosiła B. Werner z referatem „Cmentarz – polski ogród romantyczny” .

Z posiedzeń naukowych jakie miały miejsce w trzech ostatnich latach wymienić należy:

- 7-9 października 2003 roku odbyła się w Berlinie, w Instytucie Cervantesa , konferencja zorganizowana przez członków hiszpańskich Komitetu na temat: „Ogrody: Czas i Pamięć”. Referaty wygłosili przedstawiciele Hiszpanii, Włoch, Belgii, Francji, Niemiec i Polski. B. Werner zaprezentowała referat nt. „Park Bad Muskau/Łęknica - przykład rewaloryzacji i współpracy dwóch narodów.*
- W dniach 5-7 grudnia 2004 roku we Florencji odbyła się konferencja na temat; "Historyczne wartości przeszłości w konserwacji ogrodów". W międzynarodowym gronie - Niemcy, Szwecja, Hiszpania, Francja, W. Brytania, Meksyk, Chiny, Australia, Polska*

i Włochy dyskutowano na temat ogrodów historycznych, ich narodowych wartości oraz możliwości konserwacji i jej problemów obecnych. Konferencji towarzyszyło otwarcie wystawy w Pałacu Pittich. W obradach wzięli udział członkowie naszej Komisji A. Michałowski i B. Werner.

- *Należy także podkreślić, iż w krajach niemal całej Europy ogrody historyczne stanowią tę dziedzinę zabytków, którym poświęca się wiele uwagi . Wydaje się szereg publikacji im poświęconych , zawiązuje specjalistyczne organizacje i instytucje, które mają umocowania prawne oraz podejmują działania na rzecz ochrony i konserwacji ogrodów i parków oraz krajobrazu kulturowego.*
- *Na zlecenie Międzynarodowego Komitetu Dziedzictwa UNESCO dr Andrzej Michałowski opracował w 2004 r. ekspertyzę rewaloryzacyjną dotyczącą krajobrazu kulturowego na Słowacji – „Tradycyjne („original” – autentyczne) Łąki – pastwiska Słowacji”.*
- *Wpisanie na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2004 roku Parku Mużakowskiego leżącego po obu stronach granicznej rzeki Nysy Łużyckiej, jak i aktywna współpraca polsko - niemiecka były powodem wyróżnienia przez Ambasadora RP dr Andrzeja Byrta w dniu 15 grudnia 2005 r. – Złotym Krzyżem Zasługi Corda Panninga dyrektora Parku i Prezesa Fundacji Księcia Pucklera w Bad Muskau. a dr Andrzeja Michałowskiego w dniu 16 lutego 2006 r. Krzyżem I-klasy Wolnego Państwa Saksońskiego przez prof. dr Georga Milbradt`a – Premiera Landu .*
- *Dr Andrzej Michałowski w 2005 roku został zaproszony do współpracy w inicjatywie wpisu na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO krajobrazu kulturowego Niemiec (Górna Łużyce), Polski (Dolny Śląsk) i Czech (Północne Czechy) oraz udziału w Konferencji UNESCO pt. „Region zabudowy przystłupowej” w dniu 6 marca 2006 r. z referatem: „Wielonarodowy charakter światowego*

dziedzictwa kultury na przykładzie Parku Mużakowskiego”.

&

INTERWENCJE KOMISJI:

Nawiązano kontakt z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Woj./ Zachodniopomorskiego w sprawie roztoczenia opieki nad założeniem parkowym "Doliny Miłości" i otaczającym krajobrazem zespołu pałacowo – folwarcznego w Krajniku Górnym wpisanym do rejestru zabytków /nr 367/59/. Obiekt ten jest przedmiotem naukowego zainteresowania Wiceprezydenta IFLA Hansa Dorna.

&

Na posiedzeniu Komisji w dniu 22 marca 2004 r. zapoznano się ze sprawą i wysłuchano opinii prof. dr Marka Kwiatkowskiego dotyczącej rozbudowy zaplecza Ogrodu Botanicznego w Warszawie obok gmachu Obserwatorium Astronomicznego wzniesionego w Łazienkach Królewskich w 1824 r., a mających istotne powiązania krajobrazowe z wejściem z Alei Ujazdowskich na teren Łazienek. Mazowiecki Konserwator R. Głowacz powiadomił Komisję o wzięciu pod uwagę sprawy ochrony historycznie ukształtowanego pierwotnego założenia ogrodu botanicznego udokumentowanego planem z 1818 r.

&

CZŁONKOWIE KOMISJI:

Dr Andrzej Michałowski – przewodniczący

Prof. dr Edward Bartman

Dr Tadeusz Bernatowicz

Arch. kraj. Andrzej Chmiel

Prof. dr Barbara Stepniewska – Janowska

Prof. dr Marek Kwiatkowski

Prof. dr Anna Mitkowska

Dr Anna Majdecka – Strzeżek

Mgr Barbara Werner

&

ZAPROSZENI DO WSPÓŁPRACY Z KOMISJĄ:

Aktywność Komisji ułatwia doproszenie do współpracy osób nie związanych z PKN ICOMOS, a gotowych przyjąć członkostwo ICOMOS, jak: inż. Urszula Maciejewska – Stefańska – Główny Specjalista w Łazienkach Królewskich, mgr Jan Olizar z Instytutu Kształtowania Środowiska – Prezes Rady Obywatelskiej do spraw Ogrodów, czy inż. arch. kraj. Miłosz Walerzak z WSEiZ w Warszawie oraz Wit Karol Wojtowicz – dyrektor Muzeum Zamek w Łańcucie.

*Dr Andrzej Michałowski
Przewodniczący Komisji PKN ICOMOS
Ds. Ogrodów Historycznych i Krajobrazu Kulturowego*

Warszawa, dnia 27 stycznia 2006 r.